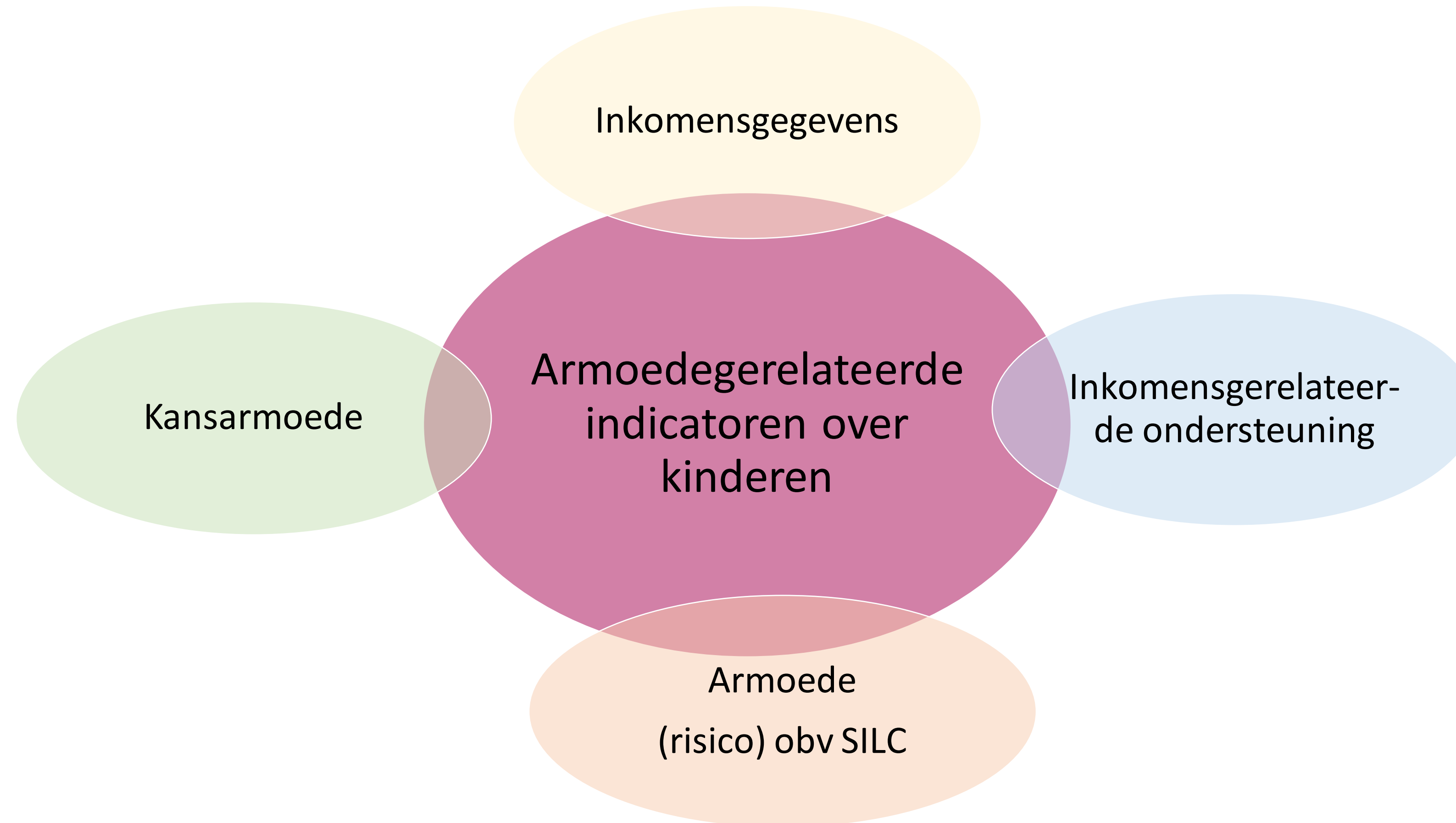

Indicatoren over (kans)armoede op kindniveau: welke statistieken zijn er, wat is hun beleidsrelevantie en hoe ze correct benutten?

Toelichting op netwerkdag Statistiek Vlaanderen
22/03/2023

Diederik Vancoppenolle
Wetenschappelijk adviseur Opgroeien

1. Welke statistieken rond armoede/financiële kwetsbaarheid bij kinderen bestaan er?

Opgroeien heeft diverse indicatoren gebundeld in themarapport: [Gezinsinkomen en \(kans\)armoede | Opgroeien](#)

1a. Inkomensgegevens uit DWH AM & SB

- Inkomens uit DWH arbeidsmarkt & sociale bescherming KSZ, ook beschikbaar op kindniveau via Opgroeien
 - ! Bruto-belastbaar inkomen van het gezin waarin kind woont
- Ook gegevens over samenstelling van het inkomen: % uitkeringen, % kinderen in gezin met leefloon, ...

jaar inkomensklasse	2018				Totaal leeftijden
	Kinder onder de 3 jaar	Kinderen van 3 tot 6 jaar	Kinderen van 6 tot 12 jaar	Kinderen van 12 tot 18 jaar	
<15000	5,3%	5,1%	4,8%	4,3%	4,7%
15000-<30000	14,5%	15,2%	15,5%	15,4%	15,3%
30000-<45000	17,0%	16,5%	16,5%	16,0%	16,4%
45000-<55000	14,4%	13,0%	11,9%	11,3%	12,2%
55000-<60000	7,9%	6,9%	6,0%	5,5%	6,3%
60000-<65000	7,6%	6,8%	5,9%	5,3%	6,1%
65000-<75000	12,1%	11,9%	10,9%	9,8%	10,9%
75000-<85000	7,8%	8,3%	8,5%	8,2%	8,3%
85000-<100000	6,1%	7,1%	8,0%	8,9%	7,9%
>=100000	5,8%	7,6%	10,3%	14,1%	10,4%
onbekend	1,5%	1,6%	1,7%	1,4%	1,5%
Totaal	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Aantal kinderen	186.803	203.347	437.756	411.153	1.239.059
-----------------	---------	---------	---------	---------	-----------

Enkele cijfers over 2019:

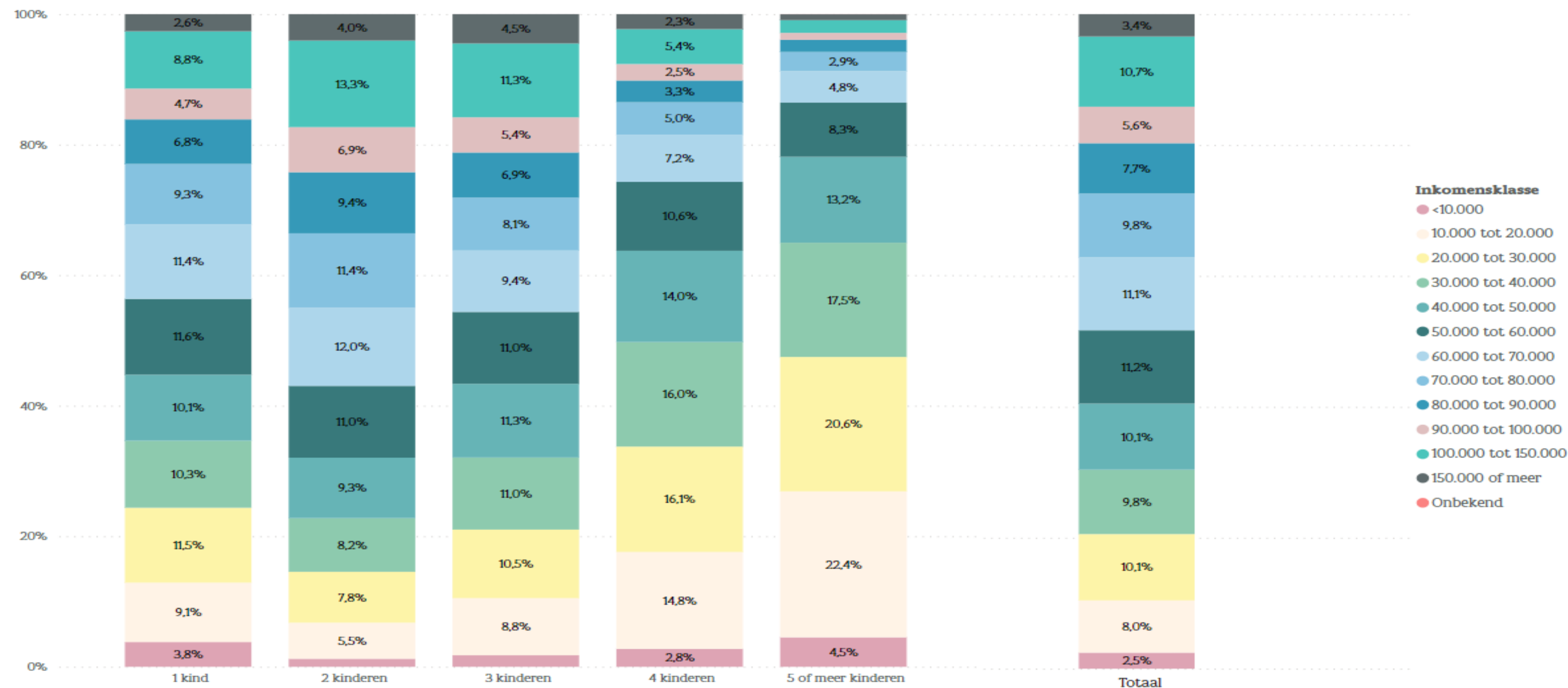
- **19 %** met inkomen (exclusief groeipakket) < 30.000 €
- Provinciale verschillen: P Antwerpen: 23,2% < 30.000 €
- 55,6% van kinderen in 1-oudergezin < 30.000 €
- 9,5% minderjarigen minstens 50% inkomen uit uitkeringen
- 44.095 kinderen (**3,5%** minderjarigen) hebben gezinsinkomen dat (deels) bestaat uit leefloon

Voor cijfers per provincie en arrondissement, zie [Cijfers op maat | Opgroeien](#)

1a. Inkomensgegevens uit Groeipakket

- Info over de meer dan 900.000 gezinnen met kinderen én Groeipakket
- **Geconstrueerd** bruto belastbaar gezinsinkomen:
 - zowel inkomens aanslagbiljet, als niet belastbare inkomens én deel onroerende inkomsten
 - Bepaalde componenten gewogen (alimentatie, KI vreemd gebruik)
- Voorlopig enkel beschikbaar op niveau gezinnen met Groeipakket, naar aantal kinderen

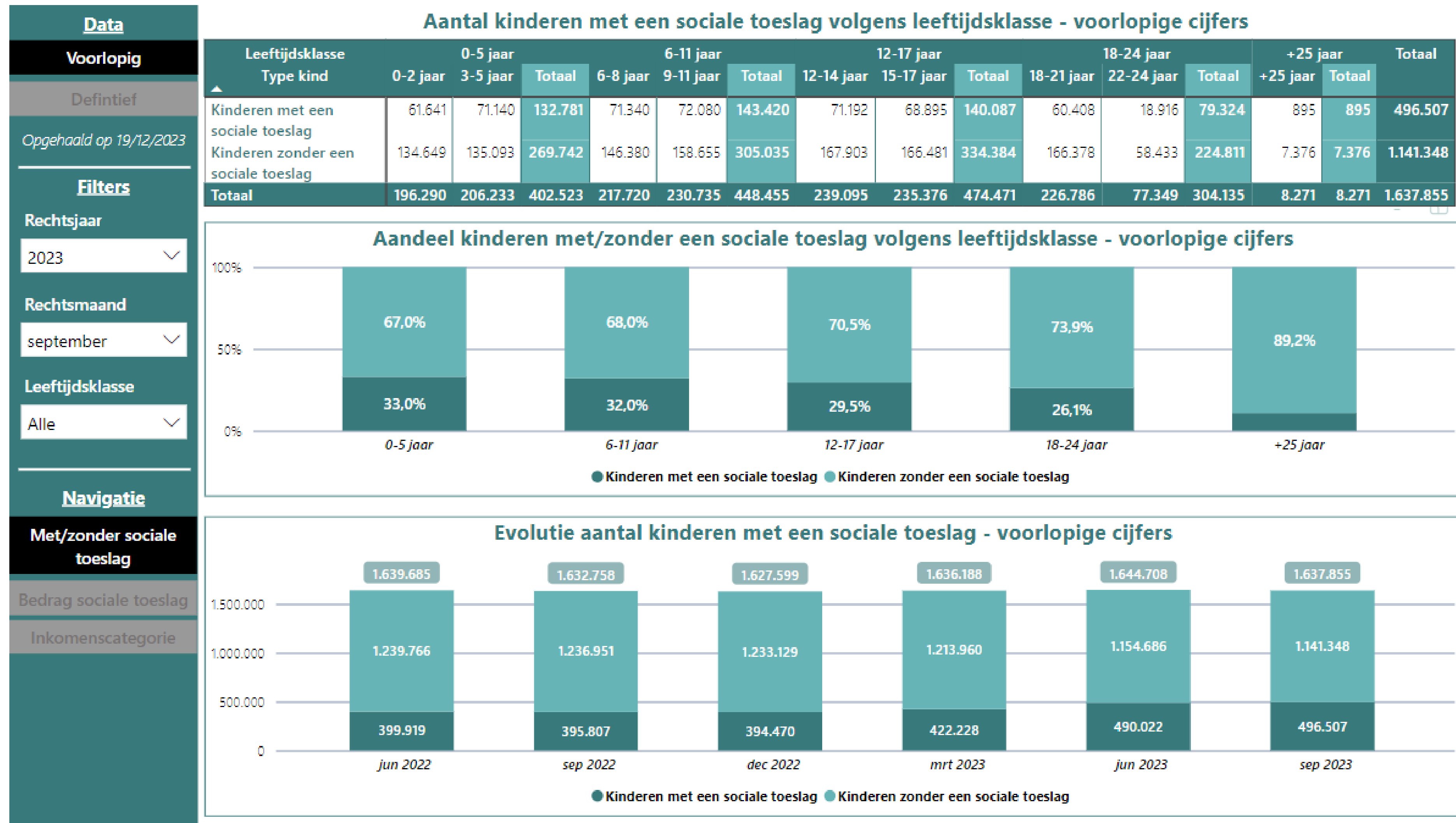
Inkomens 2020:

- 60% gezinnen met GP inkomen tussen 30.000-90.000 €, 19,7% > 90.000 €
- **20,6%** < 30.000 €
- Inkomensverschillen naar aantal kinderen in gezin!

1b. Inkomensgerelateerde ondersteuning

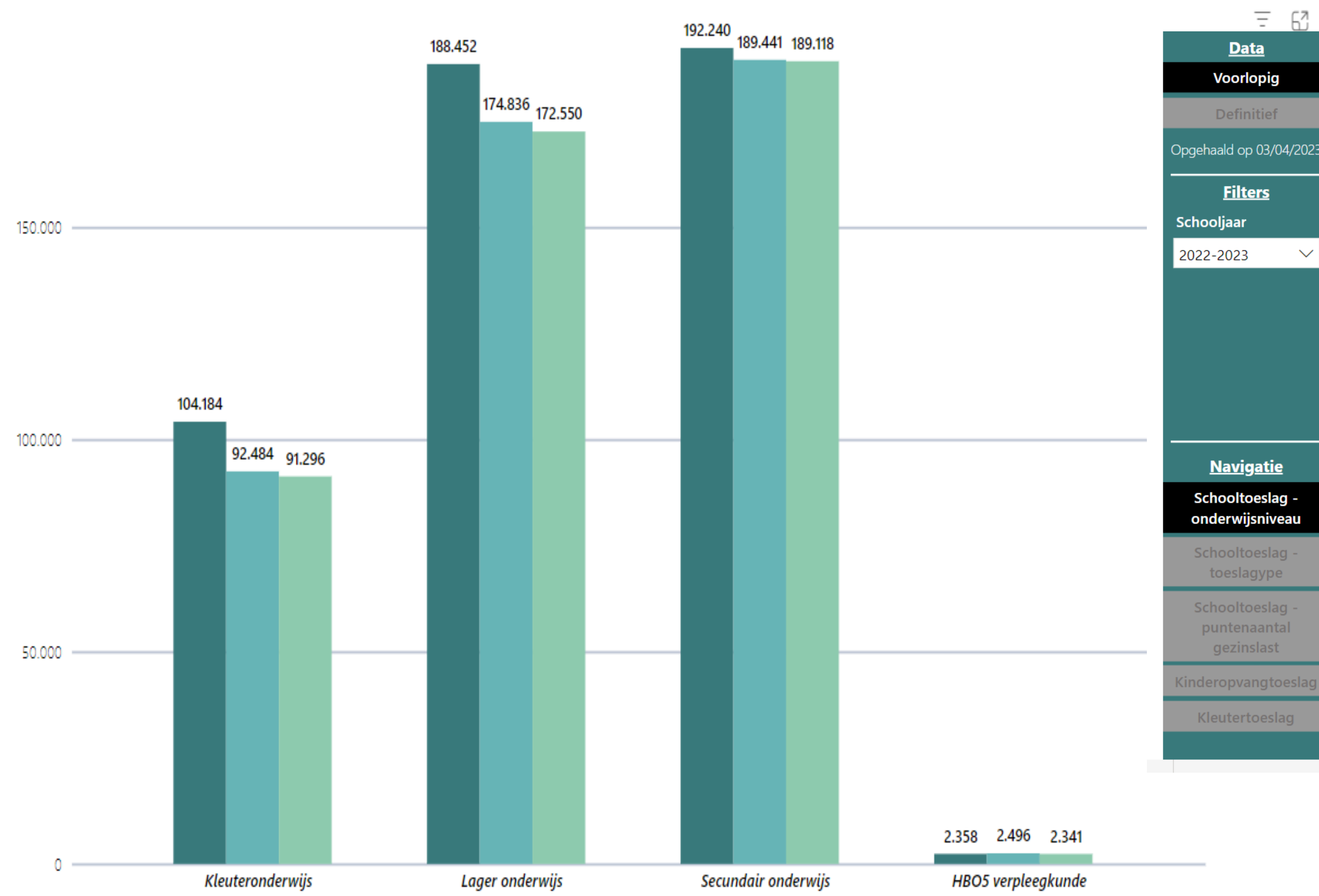
- Kinderen met **sociale toeslag** in het groeipakket: (496.507 in september 2023, **30,3%**)
 - Maandelijks toeslag o.w.v. beperkt inkomen
 - Inkomensgrenzen variëren naar gezinsgrootte (1-2 kinderen / meer dan 2 kinderen)
 - Forfaitaire toeslagbedragen variëren naar gezinsgrootte en inkomensklassen
- Kinderen met **schooltoeslag** in het groeipakket: (455.305 leerlingen in Vlaams Gewest in 22-23, > **33%**)
 - Jaarlijkse toeslag o.w.v. beperkt inkomen
 - Inkomensgrenzen variëren sterker a rato van gezinslast
 - Toeslagbedragen variëren naar inkomen, maar ook naar onderwijsniveau, studierichting, intern/extern
- Kinderen met **recht op verhoogde tegemoetkoming ziekteverzekering: Cijfers 2022**
 - **0-5 jaar: 14,5%**
 - ...
 - **15-20 jaar: 18,7%**

1b. Inkomensgerelateerde ondersteuning: sociale toeslag

1b. Inkomensselectieve ondersteuning: schooltoeslag

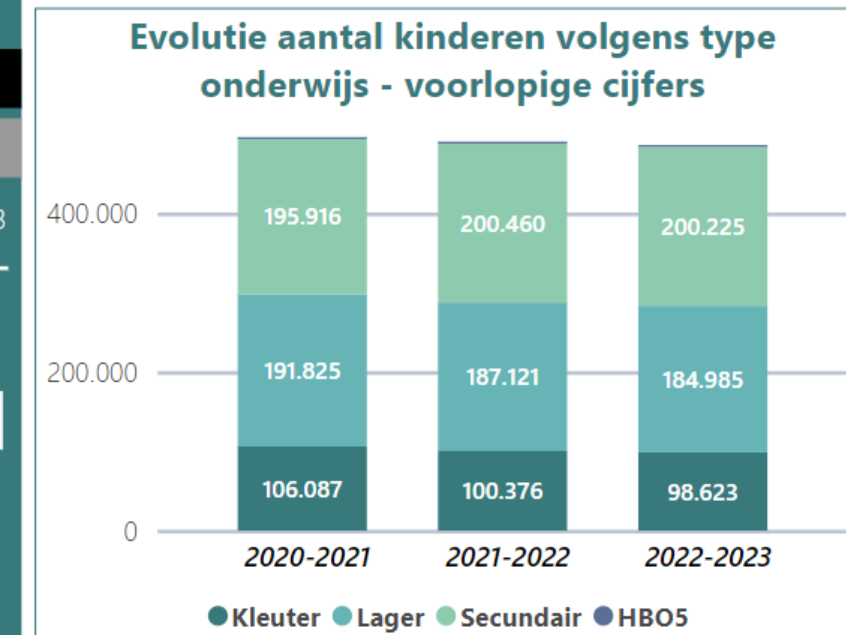
Evolutie aantal kinderen met een schooltoeslag per onderwijsniveau

Data
 Voorlopig
 Definitief
 Opgehaald op 03/04/2023

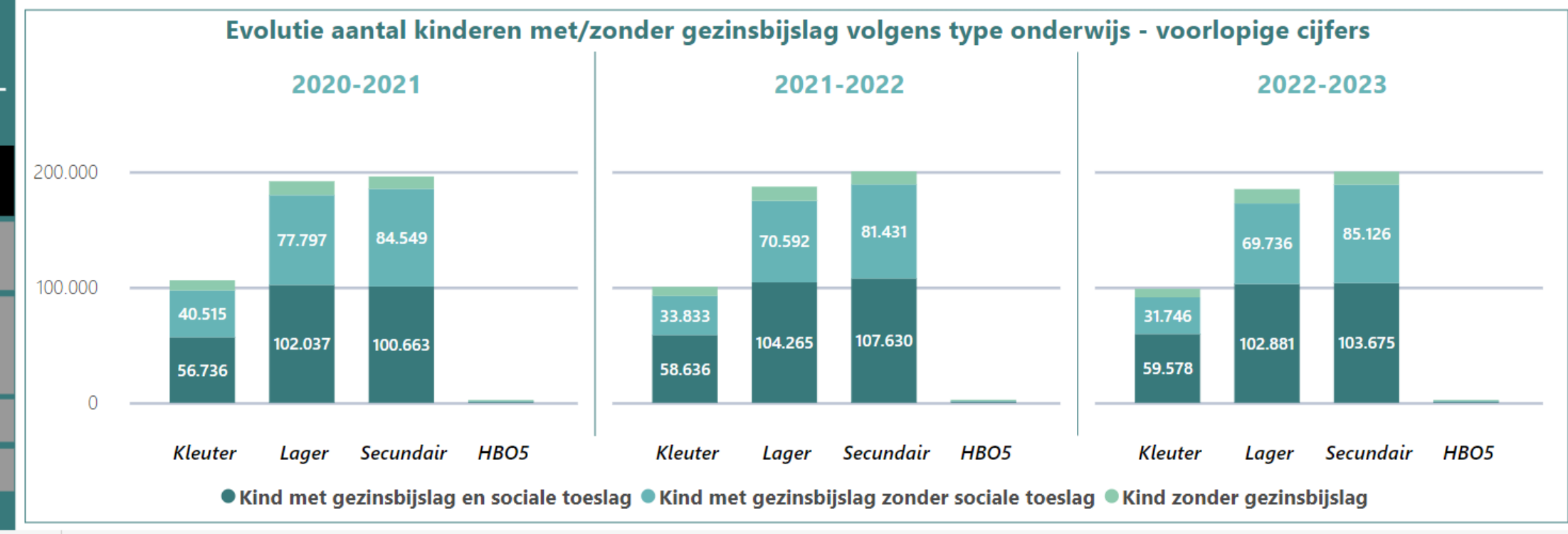
Filters
 Schooljaar
 2022-2023

Navigatie
 Schooltoeslag - onderwijsniveau
 Schooltoeslag - toeslagtype
 Schooltoeslag - puntenaantal gezinslast
 Kinderopvangtoeslag
 Kleutertoeslag

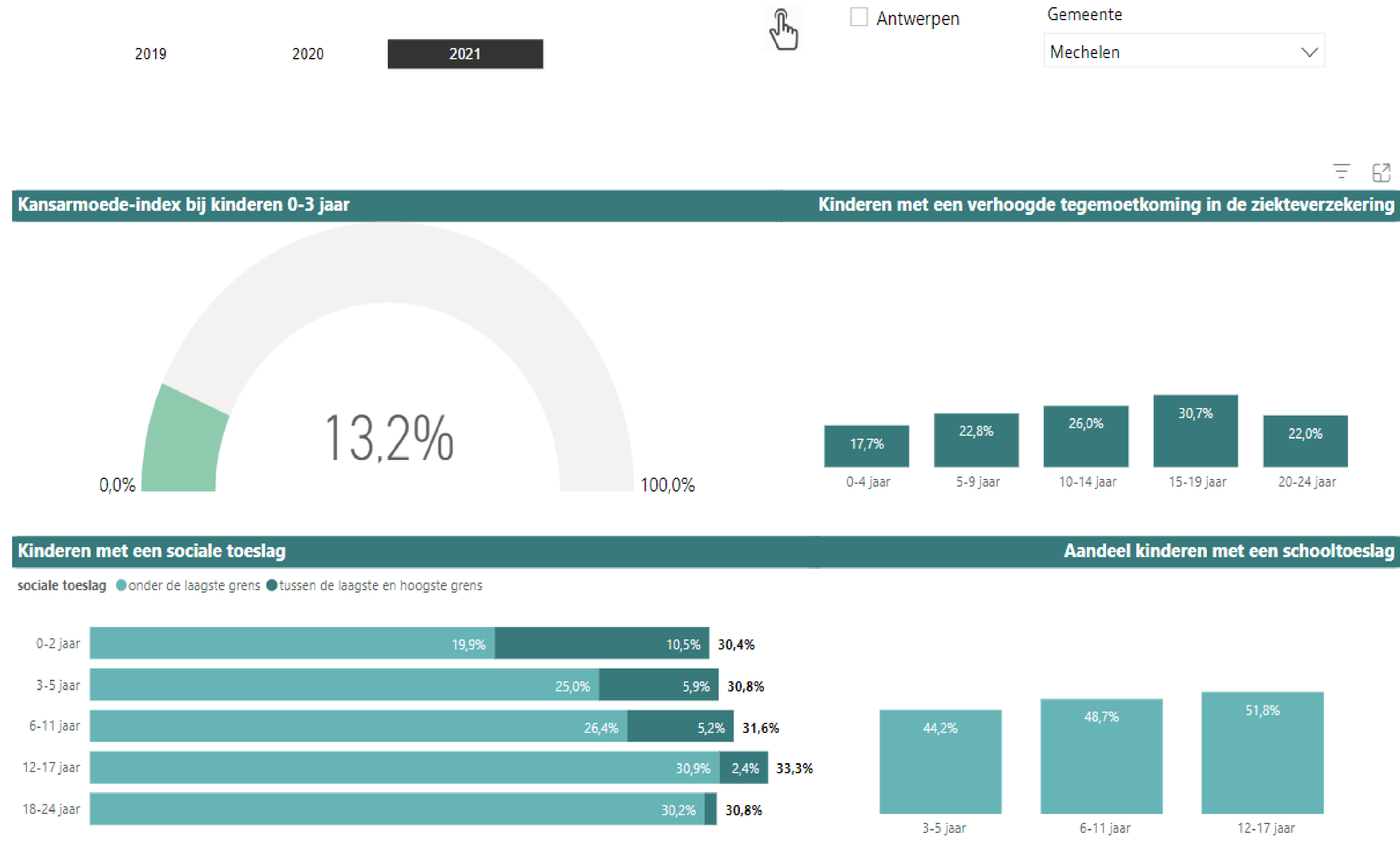
Aantal kinderen met/zonder gezinsbijslag volgens type onderwijs - voorlopige cijfers

Type kind	Kleuteronderwijs	Lager onderwijs	Secundair onderwijs	HBO5 verpleegkunde	Totaal
Kinderen met gezinsbijslag	91.324	172.617	188.801	1.608	454.350
met sociale toeslag	59.578	102.881	103.675	877	267.011
zonder sociale toeslag	31.746	69.736	85.126	731	187.339
Kinderen zonder gezinsbijslag	7.299	12.368	11.424	803	31.894
Kinderen zonder gezinsbijslag	7.299	12.368	11.424	803	31.894
Totaal	98.623	184.985	200.225	2.411	486.244

1b. Lokaal Dashboard met geïntegreerd overzicht

<https://www.opgroeien.be/kennis/cijfers-en-onderzoek/gezinsinkomen-en-kansarmoede/cijfers-op-maat#toc-lokaal-dashboard-kinderen-in-kansarmoede-en-kinderen-met-recht-op-toeslagen-en-tegemoetkomingen>

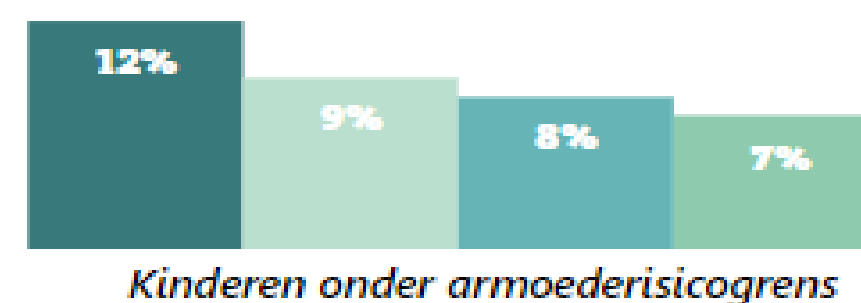
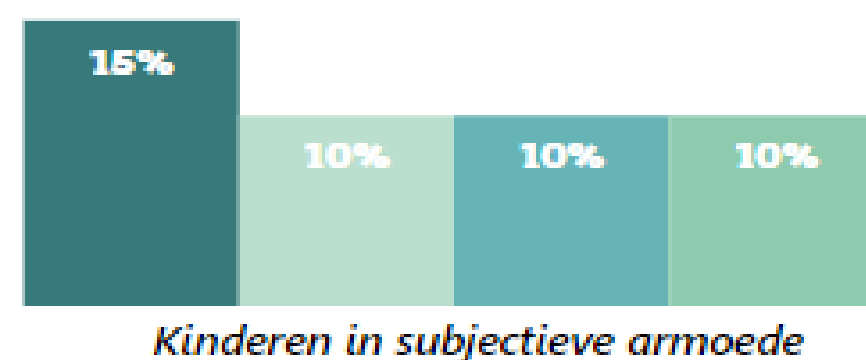

1c. Armoede-indicatoren obv SILC

Op basis van de EU-SILC-enquête kunnen 3 indicatoren over armoede op kindniveau afgeleid worden:

- het aandeel kinderen dat leeft in een gezin met een gestandaardiseerd beschikbaar huishoudinkomen onder de armoederisicodrempel (**objectieve indicator**); **7%**
- het aandeel kinderen in een gezin waarvan de referentiepersoon aangeeft (zeer) moeilijk rond te komen met het beschikbare huishoudinkomen (**subjectieve indicator**); **10%**
- het aandeel kinderen in **ernstige materiële en sociale deprivatie**. We spreken van ernstige materiële en sociale deprivatie als het gezin zich minstens 7 van 13 items niet kan veroorloven omwille van financiële redenen, items die door de meeste mensen worden beschouwd als wenselijk of zelfs noodzakelijk om een adequaat leven te leiden. **5%** (geen onverwachte uitgaven > 1.300 euro kunnen doen en week op vakantie komen bij meer dan 10% voor)

jaar
● 2019
● 2020
● 2021
● 2022

1d. Kansarmoede (geregistreerd door Kind en Gezin)

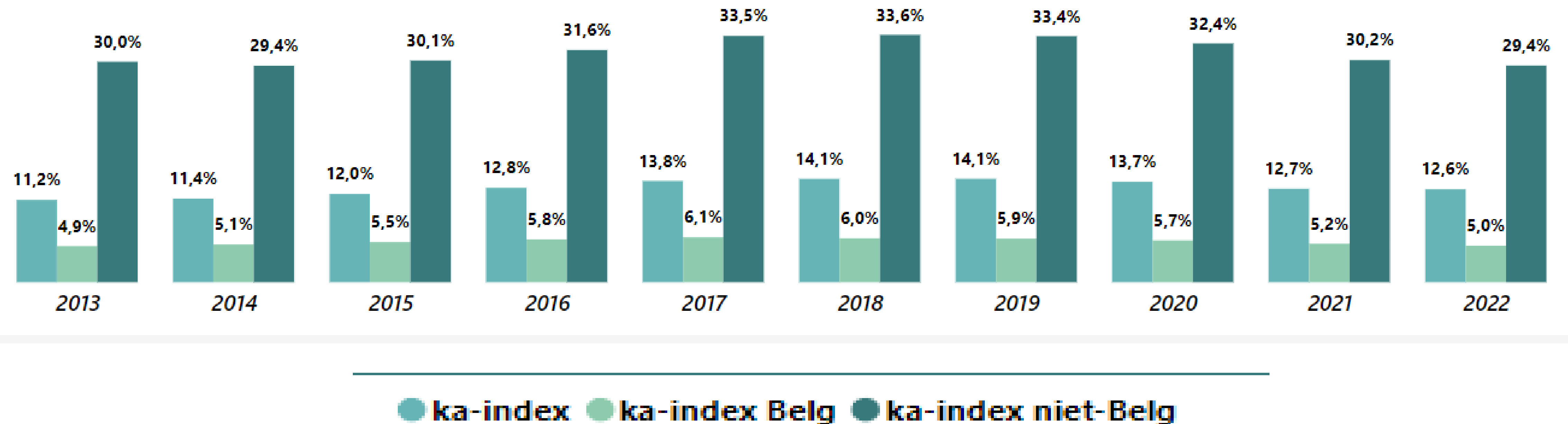
▪ Kansarmoede: Wat?

- **duurzame** toestand waarbij mensen beperkt worden in hun kansen om voldoende deel te nemen aan verschillende maatschappelijk belangrijke zaken, zoals onderwijs, arbeid, ...
- een **multi-dimensioneel concept**, want we bekijken kansen op 6 onderliggende levensdomeinen:
 - Inkomenssituatie
 - Huisvestingsituatie
 - (toegang tot) Gezondheid
 - Arbeidssituatie
 - Opleidingsniveau
 - Stimulatie niveau kinderen

▪ Kansarmoede: hoe 'meten' en berekenen we het?

- Situatie van (quasi) **alle borelingen** op **elk domein** beoordeeld (voldoende/onvoldoende) door regioteamleden na gesprek & observatie normaliter **in eerste 3 maanden na geboorte (momentopname)**
- Wanneer er 'onvoldoendes' zijn op **minstens 3** (uitzonderlijk bij 2) levensdomeinen = kansarmoede
- Berekening als **kansarmoede-index: 12,6% in 2022**
 - het **aandeel kinderen (borelingen)** weer dat leeft in kansarmoede
 - aandeel wordt berekend wordt als een **rollend gemiddelde**, waarbij we niet alleen kijken naar de kinderen geboren in dat jaar, maar ook de kinderen die geboren zijn in de 2 voorgaande jaren meetellen (dus KA-index gaat over kinderen 0-3 jaar)

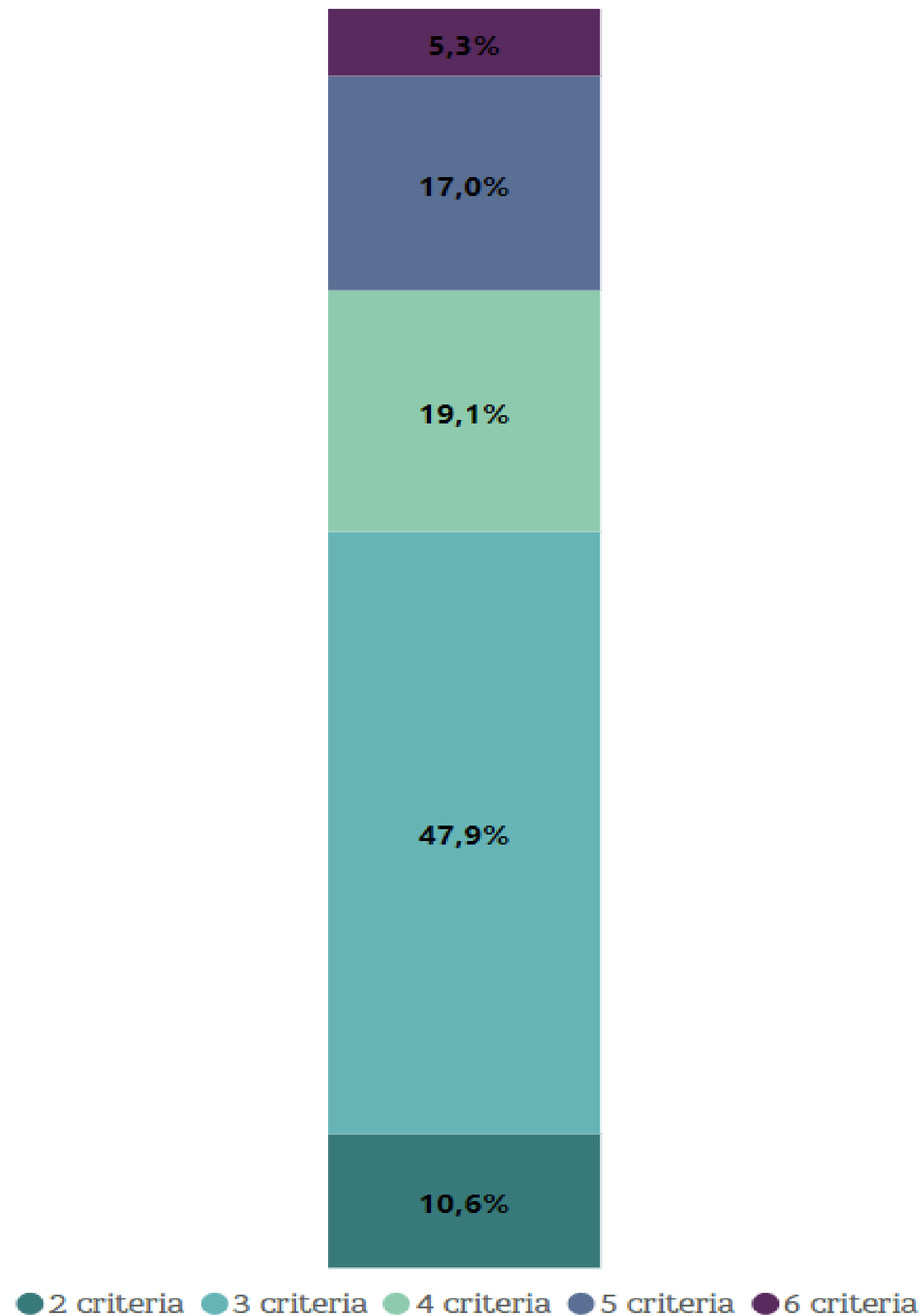
1d. Kansarmoede-index: Evolutie, per origine moeder

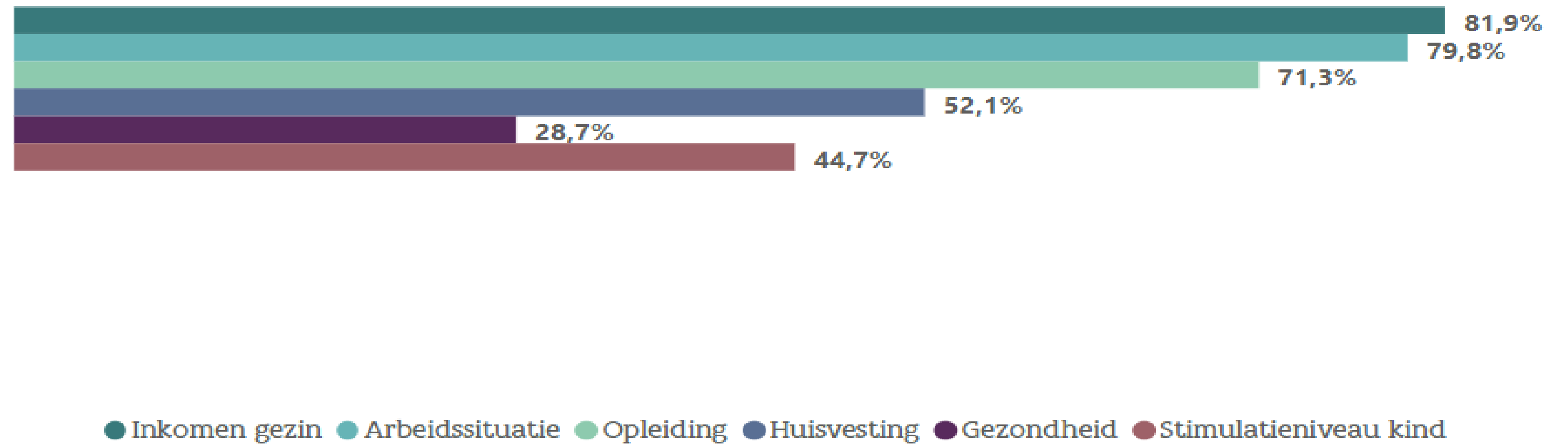
Voor lokaal dashboard en meer details over deelcriteria, zie [Cijfers op maat | Opgroeien](#)

1d. Kansarmoedecriteria bij kinderen in kansarmoede

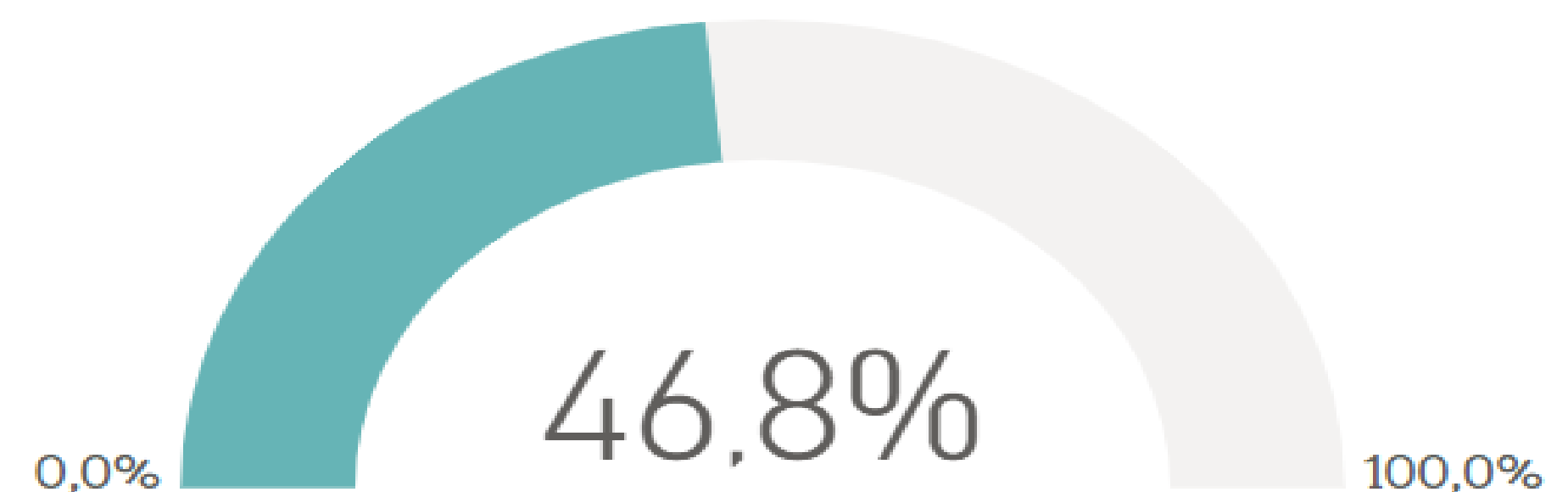
Aantal criteria waar kinderen in kansarmoede onvoldoende

Aandeel kinderen in kansarmoede met onvoldoende op de verschillende criteria

Aandeel kinderen in kansarmoede met onvoldoende op criteria arbeid + inkomen + opleiding

Indien een bepaald criterium niet voorkomt in bovenstaande grafiek, betekent dit dat het aandeel hiervan 0% is.

2. Overzicht en oordeel beleidsrelevantie

SOORT	Welke statistieken	Voordelen	Nadelen
Inkomens	KSZ-data Inkomensverdeling Groeipakket	<ul style="list-style-type: none"> Populatiegegevens KSZ op kindniveau, per leeftijd, gezinsvorm KSZ, ook naar aandeel uitkeringen 	<ul style="list-style-type: none"> (Nog niet) op lokaal niveau Geen recent inkomensjaar
Inkomensge-relateerde steun	Sociale toeslag Groeipakket Schooltoeslag Groeipakket Verhoogde tegemoetkoming	<ul style="list-style-type: none"> Populatiegegevens Groeipakket obv automatische rechtentoekenning Beschikbaar op lokaal niveau, diverse dashboards, ook naar type/hogte toeslag Groeipakketcijfers per kwartaal Voor alle leeftijden 	<ul style="list-style-type: none"> Beleidsbeslissingen beïnvloeden evolutie Inkomensjaar T-2, maar in definitieve cijfers ook met aanvullingen op basis jaar T
Armoede	Indicatoren obv SILC	<ul style="list-style-type: none"> Objectieve informatie Verbijzondering naar herkomst, werkintensiteit, gezinskenmerken Relevante subjectieve aanvullingen Internationale vergelijkbaarheid 	<ul style="list-style-type: none"> Beperkte steekproef Enkel algemene cijfers, geen details naar specifieke leeftijden of lokaal niveau Gewijzigde berekeningswijze bemoeilijkt interpretatie evoluties
Kansarmoede	Kansarmoede-index Kind en Gezin	<ul style="list-style-type: none"> 6 indicatoren Bevraging + observatie Quasi populatiegegevens Detail naar origine moeder Ook lokale cijfers beschikbaar, zelfs wijkniveau in centrumsteden 	<ul style="list-style-type: none"> Hoog bereik, maar niet voor alle kinderen gekend Enkel over zeer jonge kinderen (0-3 jaar) Geen inkomensanalyse Berekeningswijze bemoeilijkt interpretatie ikv beleid

2. Implicaties berekeningswijze kansarmoede

Berekeningswijze:

- Registratie **momentopname** kort na de geboorte, wijzigingen nadien niet gecapteerd/verrekend
- Berekening als **rollend gemiddelde** voor 3 geboortejaren
- Berekening voor alle kinderen uit de 3 geboortejaren die **op 31/12 van het laatste jaar in x wonen**

Dit betekent dat:

- Verhuisbewegingen van eerder geboren kinderen de cijfers kunnen beïnvloeden
- Evoluties in de index geduid moeten worden door 4 onderliggende jaren te bekijken (3 geboortejaren in index en 1 wegvallend jaar)

Dus index heeft beperkingen als beleidsindicator:

- Inspanningen of trajecten die opgezet worden voor de gezinnen in (kans)armoede, zullen geen aanleiding geven tot een wijziging van de beoordeling KA
- Door de berekeningswijze is de index **ook gevoelig voor verhuisbewegingen en voor de instroom van inwijkelingen** (waar lokale besturen niet altijd vat op hebben)
- KA wordt berekend **voor zeer jonge kinderen**. Inspanningen die opgezet worden voor alle gezinnen in (kans)armoede vertalen zich daarom **niet onmiddellijk** ook in een daling.
- KA bekeken voor **6 levensdomeinen**, inspanningen die zich op andere zaken richten zullen niet zichtbaar worden in de cijfers
- Werken aan meer structurele factoren (zoals opleiding, arbeidssituatie, huisvesting) zal pas na geruime tijd effect hebben. Vele investeringen zullen pas bij nieuwe gezinnen/kinderen tot betere kansarmoedecijfers leiden.

Dus belangrijke signaalfunctie, maar minder geschikt om het succes van allerhande (lokale) inspanningen op korte termijn te meten

3. Conclusies

- Heel wat gegevens over kinderen in armoede of (financiële) kwetsbaarheid beschikbaar
- Ook op lokaal niveau relevante gegevens te vinden
- Elke indicator met zijn kenmerken en voor- en nadelen
 - ! Goed weten hoe elke indicator berekend wordt om juiste uitspraken te doen
- Om evoluties goed te duiden nood aan zicht op wijzigingen in beleidskader én berekenings- en/of registratiewijze
- Interessant om steeds het geheel van indicatoren te bekijken en duiden, daarom heeft Opgroeien ingezet op het geïntegreerd ontsluiten in een apart themarapport en in dashboards
- Moeilijk om evoluties qua armoederisico en kansarmoede te linken aan concrete beleidsmaatregelen, hoewel dat politiek wel vaak geclaimd of verweten wordt ...

Ook al hebben diverse indicatoren hun beperkingen, ze maken het wel zeer duidelijk dat:

- heel wat kinderen veel minder kansrijk opgroeien, belangrijke signaalfunctie dus
- er nood is aan (financiële) ondersteuning
- de gegevens er zijn om (op basis van inkomen) extra steun te voorzien:
 - Versterkingen Groeipakket mogelijk op basis van simulaties Opgroeien
 - Er zijn ook mogelijkheden om informatie over gezinnen met toeslagen groeipakket of in kansarmoede te bezorgen aan lokale besturen ifv gerichte opvolging en extra steun

Vragen / Bedenkingen / ... ?